

Behoort bij 544.

1950
N° 132

KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER GENEESKUNST

Opgemaakt: 5 Sept. 1950

Verzonden: Sept. 1950

Ab 6753/212

Ontvangen van de Raad van Bestuur in

Arbeidszaken:

RESULTATEN proefneming met betrekking tot
het waarmerken van spreekuurbriefjes.

's-Gravenhage, 2 September 1950

Mijne Heren,

- x) Thans zijn wij in de gelegenheid U hierbij te doen toekomen een overzicht van de resultaten van de proefneming met betrekking tot het waarmerken van spreekuurbriefjes. Het spijt ons, dat de toezending hiervan enige vertraging heeft ondervonden, doch dit werd veroorzaakt door bijzondere omstandigheden. Onze indruk is, dat de proefneming niet geheel aan haar doel heeft beantwoord, mede als gevolg van het feit, dat het tijdstip van het spreekuurbezoek niet op de spreekuurbriefjes werd vermeld.

Voor wat betreft de resultaten van de proefneming in het algemeen, mogen wij nog aantekenen, dat er zowel bij de deelnemende ondernemingen als bij de vergelijkingsbedrijven enige waren, die niet in de gelegenheid verkeerden ook gegevens te verstrekken over de "vergelijkingsperiode" van Juni 1948 tot Juni 1949. Eensdeels was dit een gevolg van de inrichting der administratie, waarbij het verlet voor spreekuurbezoeken zonder onderscheid werd vermeld, andersdeels doordat in het geheel geen aantekeningen daarover in het verleden werden gemaakt.

Gaarne zouden wij tezijntijd van U vernemen tot welke conclusie Uw Maatschappij te dezer zake is gekomen, alsmede of de Algemene Vergadering zich er mede heeft kunnen verenigen, dat in de toekomst voor alle bedrijven de mogelijkheid wordt geopend spreekuurbriefjes mede te geven aan werknemers, die onder arbeidstijd voor doktersbezoek dienen te verzuimen.

Tenslotte mogen wij U verzoeken het vertrouwelijke karakter van de verstrekte gegevens -dit speciaal ook met betrekking tot de personeelsbezetting- wel te willen eerbiedigen.

Inmiddels tekenen wij,

Hoogachtend,

RAAD VAN BESTUUR IN ARBEIDSZAKEN:

(w.g.) van Dijk,
secretaris

HUISARTSEN
Deelnemende Ondernemingen

	Aantal Malen Verzuim		Personeelsbezetting		Totale Duur v.h. Ver- let in uren.	
	Juni '48 Juni '49	Juni '49 Juni '50	Juni '48 Juni '49	Juni '49 Juni '50	Juni '48 Juni '49	Juni '49 Juni '50
1	158	99	176	212	204	116.25
2	- x)	242	-	308	-	238.25
3	302	420	506	673	880	1047.50
4	635	683	610	728	1095	1435
5	4875	3945	2987	2878	13188.50	10869
6	971	920	1808	2059	1512.33	1377.75
7	- x)	120	-	68	399.10	193.35
8 1)	2259	2475	1491	1536	3373	3880
9	162	255	73	83	215.25	382
10	- x)	5594	-	2870	-	9144.60
11	- x)	176	-	76	-	271
12 2)	1390	1249	1116	1218	2081	1840
13 2)	579	1144	388	680	1041.30	1775.20
14	249	209	282	285	486	309.25
15	1018	633	712	593	1815	1092
16	3888	3434	3037	2993	7996	6939
17	1008	1210	619	756	1771	2195.25
18	583	651	1313	1273	1018	1275
19	108	142	198	191	89.55	112.30
20	465	476	431	437	747.50	611
21	521	579	490	461	950.50	771
22	1045	1235	643	659	1436.25	1621.75
23	162	53	137	120	208.60	74
24	727	559	701	645	1099	870
25 3)	725	883	776	825	1327.20	1231
26	- x)	492	-	461	-	666
27	1104	1199	1155	1137	2458	2388
28 3)	- x)	116	-	218	-	180
29 4)	1810	1578	469	483	3922	3052

- 1) Gewijzigde voorwaarden. *(onbekend)*
2) Gegevens van 15 Juni tot 15 Maart.
3) Gegevens van 15 Augustus tot 15 Juni.
4) Gegevens van alle categorieën tezamen. *(huisartsen + specialisten)*
x) Onvolledige gegevens.

N.B. De onderstreepte nummers geven aan de ondernemingen, welker gegevens in het samenvattend overzicht werden verwerkt.

HUISARTSEN
Vergelijkingsbedrijven

Aantal Malen Verzuim			Personeelsbezetting		Totale Duur v.h. Verlet in uren.	
	Juni '48 Juni '49	Juni '49 Juni '50	Juni '48 Juni '49	Juni '49 Juni '50	Juni '48 Juni '49	Juni '49 Juni '50
1	230	167	81	84	432.25	293.50
2	651	614	540	552	1195.50	1045.50
3	- x)	366	-	236	-	502
4 5)	124	147	229	229	231.50	297.75
5	602	673	699	755	1569	1613.33
6	325	377	1546	1536	620	700.75
7	1117	972	3888	3879	2914.80	2459.33
8	693	694	565	565	1179	1057
9	317	252	134	142	641.40	487.24
10	- x)	318 3)	-	869	-	439.5
11	- x)	243 2)	-	280	-	274
12 1)	1579	1843	1285	1439	2765	3132.75
13	236	234	267	281	399.75	336.50
14	- x)	190	-	146	-	230.67
15	379	485	388	391	690	887
16 1)	2400	2182	4730	5025	5441.50	4556.25
17	3877	3017	3228	3218	12364	9483
18	830	784	269	325	1614.20	1619.60
19	262	205	310	293	733.10	562

- 1) Gewijzigde voorwaarden.
 2) Gegevens van 15 Juni tot 15 Maart.
 3) Gegevens van 15 Augustus tot 15 Juni.
 5) Geen nauwkeurige splitsing te maken in het verlet voor huisarts. *(specialist en verpleger)*
 x) Onvolledige gegevens.

N.B. De onderstreepte nummers geven aan de ondernemingen, welker gegevens in het samenvattend overzicht werden verwerkt.

SPECIALISTEN

Deelnemende ondernemingen.

Aantal Malen Verzuim		Personeelsbezetting		Totale Duur v.h.Verlet in uren.	
	Juni'48 Juni'49	Juni'49 Juni'50	Juni'48 Juni'49	Juni'49 Juni'50	Juni'48 Juni'49 Juni'50
1	72	95	176	212	193.50
2	x) -	191	-	308	-
3	69	214	506	673	206.50
4	698	750	610	728	1426
5	1369	1606	2987	2878	4836.50
6	325	294	1808	2059	540.60
7	x) -	70	-	68	-
8 1)	1131	1150	1491	1536	1903
9	25	45	73	83	31.75
10 6)	-	-	-	-	-
11	x) -	174	-	75	-
12 2)	685	636	1116	1218	1149
13 5)	-	-	-	-	-
14	189	152	282	285	375
15	1628	1365	712	593	3544
16	3376	3357	3037	2993	9903
17	307	367	619	756	818.75
18	x) -	3105	-	1273	-
19	189	206	198	191	464.30
20	123	218	431	437	839
21	82	203	490	461	479.50
22	334	574	643	659	669.50
23	7	5	137	120	21.50
24	1148	945	701	645	2527
25 3)	186	655	776	825	686.75
26	x) -	220	-	461	-
27	661	686	1155	1137	1961
28 3)	x) -	34	-	218	-
29 4)	1810	1578	469	483	3922

- 1) Gewijzigde voorwaarden.
- 2) Gegevens van 15 Juni t/m 15 Maart.
- 3) Gegevens van 15 Augustus t/m 15 Juni.
- 4) Gegevens van alle categorieën tezamen.
- 5) Geen nauwkeurige splitsing tussen verlet voor bezoek aan huisarts en/of specialisten en/of tandarts.
- 6) Geen gegevens over verlet voor specialistenbezoek vermeld.
- x) Onvolledige gegevens.

N.B. Onderstreepte nummers duiden aan de ondernemingen, welker gegevens in het samenvattend overzicht werden verwerkt.

SPECIALISTEN

Vergelijkingsbedrijven

	Aantal Malen Verzuim		Personeelsbezetting		Totale duur v.h. Verlet in uren.	
	Juni '48 Juni '49	Juni '49 Juni '50	Juni '48 Juni '49	Juni '49 Juni '50	Juni '48 Juni '49	Juni '49 Juni '50
1	15	104	81	84	91.50	344
2	88	115	540	552	260.75	360.50
3	x) -	113	-	236	-	195.40
4 5)	8	11	229	229	30.75	38.50
5	141	306	699	755	365.33	812
6	1273	803	1546	1536	3660.50	2201.50
7	2078	2892	3888	3879	8918	9234.50
8	187	157	565	565	503	383
9	14	55	134	142	44.15	178.60
10	x) -	3) 187	-	869	-	305.20
11	x) -	2) 269(9	-	280	-	652.50
12 1)	827	899	1285	1439	2165.75	2751.50
13	13	74	267	281	33	154
14	x) -	29	-	146	-	106.75
15	93	146	388	391	312.50	442.50
16 1)	11099	1385	4730	5025	3706	4162.50
17	1561	1770	3228	3218	6161	6280
18	54	105	269	325	169.10	248
19	140	128	310	293	394	315

- 1) Gewijzigde voorwaarden.
- 2) Gegevens van 15 Juni t/m 15 Maart.
- 3) Gegevens van 15 Augustus t/m 15 Juni.
- 5) Geen nauwkeurige splitsing tussen verlet voor bezoek aan huisarts en/of specialist en/of tandarts.
- 9) Gegevens verlet voor specialist en tandarts gecombineerd,
- x) Onvolledige gegevens.

N.B. De onderstreepte nummers geven aan de ondernemingen, welke gegevens in het samenvattend overzicht werden verwerkt.

Deelnemende ondernemingen aan de proefneming met het waarmerken van spreekuurbriefjes.

1. U.Twijnstra's Oliefabrieken N.V.	Maarssen
2. N.V. Lijm- en Gelatinefabriek "Delft"	Delft
3. N.V. Hero Conserven Breda	Breda
4. N.V. Hollandsche Draad- en Kabelfabriek	Amsterdam
5. Werkspoor N.V.	Amsterdam
6. N.V. H.ten Cate & Co.	Almelo
7. N.V. Hengelosche Veerenfabriek	Hengelo
8. G.Dikkers N.V.	Hengelo
9. Hengelosche Teetielfabriek N.V.	Hengelo
10. Koninklijke Machinefabriek Gebr.Stork & Co. N.V.	Hengelo
11. Dr.M.de Wit, Fabriek van Meetwerktuigen	Hengelo
12. N.V. Hazemeyer	Hengelo
13. Koninklijke Nederlandsche Katoenspinnerij N.V.	Hengelo
14. N.V. Vereenigde Stearine Kaarsenfabrieken "Gouda-Apollo"	Gouda
15. N.V. Nederlandsche Spoorwegen, Werkplaats	Utrecht
16. Werkspoor N.V.	Utrecht
17. Droste's Cacao- en Chocoladefabriek N.V.	Haarlem
18. N.V. Nederlandsche Spoorwegen, Werkplaats	Haarlem
19. N.V. Nederlandsche Spoorwegen, Werkplaats	Blerick
20. Van Gelder Zonen N.V., Koninklijke Papier- fabrieken, fabriek I	Renkum
21. Van Gelder Zonen N.V., Koninklijke Papier- fabrieken, fabriek II	Renkum
22. Van Gelder Zonen N.V., Koninklijke Papier- fabrieken, fabriek te	Apeldoorn
23. N.V. Nederlandsche Spoorwegen, Werkplaats	Zwolle
24. N.V. Nederlandsche Spoorwegen, Werkplaats	Amersfoort
25. Wessanen's Koninklijke Fabrieken N.V.	Wormerveer
26. Van Gelder Zonen N.V., Koninklijke Papier- fabrieken, fabriek te	Wormer
27. Van Gelder Zonen N.V., Koninklijke Papier- fabrieken, fabriek te	Velsen
28. Pieter Schoen en Zoon N.V.	Zaandam
29. Lever's Zeep-Maatschappij N.V.	Vlaardingen

VERGELIJKINGSBEDRIJVEN

betrokken bij de proefneming met het waarmerken van spreekuur-briefjes.

1. Zachte Zeepfabrieken "Maarssen" N.V.	Maarssen
2. N.V. Mij. tot Exploitatie der Oliefabrieken Calvé-Delft	Delft
3. N.V. Koninklijke Delftsch-Aardewerkfabriek "De Porceleyne Fles" v/h Joost Thoof & Labouchère	Delft
4. N.V. Vernis- en Verfwarenfabriek v/h J. Wagemakers & Zonen	Breda
5. N.V. IJzergieterijen en Emailleerfabrieken "De Etna"	Breda
6. Amsterdamsche Droogdok Maatschappij N.V.	Amsterdam
7. Nederlandsche Dok- en Scheepsbouw Mij.	Amsterdam
8. N.V. Amsterdamsche Chininefabriek	Amsterdam
9. N.V. Papierfabriek Nestelroy Trompenburg	Amsterdam
10. Heemaf N.V.	Hengelo
11. N.V. De Goudsche Machinale Garensponnerij N.V.	Gouda
12. Nederlandsche Staalfabrieken v/h J.M. de Muinck Keizer N.V.	Utrecht
2a. N.V. Cacao- en Chocoladefabriek "Union"	Haarlem
13. N.V. Papierfabriek "Gelderland"	Nijmegen
14. N.V. Koninklijke Pellerij "Mercurius" v/h Gebrs. Laan	Wormerveer
15. N.V. Stijfselfabriek "De Bijenkorf" v/h M.K. Honig . . .	Koog a/d Zaan
16. Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken N.V.	Ymuiden
17. De Rotterdamsche Droogdok-Maatschappij N.V.	Rotterdam
18. Nederlandsche Standard Electric Maatschappij N.V.	's-Gravenhage
19. Grasso's Machinefabrieken N.V.	's-Hertogenbosch

tW.

Amsterdam,
6 September 1950

September 1950.

STATISTISCHE AFDELING

Rapport S 44
door
J. Hemelrijk.

Onderzoek van de invloed van het gebruik van spreekuur-
briefjes op het verzuim voor spreekuurbezoek. ¹⁾

1. Inleiding.

Bij het door de Raad van Bestuur in Arbeidszaken verrichte experimentele onderzoek omtrent het nut van waarmerken van spreekuurbriefjes zijn twee groepen bedrijven betrokken geweest:

A. Deelnemende bedrijven waar deze spreekuurbriefjes zijn gebruikt en gecontroleerd.

B. Vergelijkingsbedrijven waar geen aftekening en controle van spreekuurbriefjes heeft plaats gevonden.

Deze groepen zullen verder worden aangeduid met de letters A en B. Van de bedrijven van beide groepen zijn de volgende gegevens bekend, zowel voor de periode Juni '48 - Juni '49 (die we zullen aangeven als periode I) als voor de periode Juni '49 - Juni '50 (periode II):

1^e Personeelsbezetting

2^e a. Aantal malen verzuim voor spreekuurbezoek bij de huisarts voor alle arbeiders van het bedrijf tezamen

b. Hetzelfde gegeven voor bezoek aan specialisten.

3^e a. Totaal aantal uren verzuim voor spreekuurbezoek aan de huisarts, voor alle arbeiders van het bedrijf tezamen.

b. Hetzelfde gegeven voor bezoek aan specialisten.

Gedurende de periode I was de maatregel der spreekuurbriefjes in geen van de bedrijven in gebruik, gedurende periode II wel in de bedrijven van groep A, maar niet in die van groep B. Periode I dient als controleperiode en groep B in periode II als controlegroep.

Het doel van het onderzoek is, na te gaan, of het gebruik van de spreekuurbriefjes een dalende invloed uitoefent op het verzuim.

1) De waarnemingsresultaten van het experimentele onderzoek, waarop dit rapport betrekking heeft, zijn vervat in stencil n 132 (1950) van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst.

2. Bewerking van het waarnemingsmateriaal.

Bij de verwerking werden alle gegevens gereduceerd tot gegevens per arbeider door de waarnemingscijfers van ieder bedrijf te delen door het aantal in dat bedrijf werkzame arbeiders. Een aantal bedrijven, waarvan de gegevens niet volledig waren, of waarbij zich, blijkens aantekening van de Raad van Bestuur in Arbeidszaken, bijzondere omstandigheden hadden voorgedaan, werden weggelaten bij de verwerking der cijfers.

2.1. Gemiddeld verzuim per arbeider over de perioden I en II.

In de eerste plaats werden de in tabel 1 vermelde gemiddelden berekend, waarbij de bedrijven van iedere groep tezamen werden genomen (dit zijn dus z.g. "gewogen gemiddelden").

Tabel 1

Gemiddeld verzuim per arbeider
voor de gehele periode I resp. II

Spreekuurbezoek bij de huisarts				
groep en periode	aantal malen	daling	aantal uren	daling
A I	1,132	) 8,8%	2,341	) 11,6%
A II	1,032		2,069	
B I	0,799	) 11,8%	2,044	) 16,4%
B II	0,705		1,709	
Spreekuurbezoek bij de specialisten				
A I	0,728	) - 2,1%	1,980	) - 1,4%
A II	0,743		2,008	
B I	0,475	) - 16,6%	1,755	) 0,7%
B II	0,554		1,743	

(Een negatieve daling is een stijging)

Bij deze uitkomsten valt het volgende op te merken:

a. Zowel bij groep A (met spreekuurbriefjes) als bij groep B (zonder spreekuurbriefjes) is het verzuim voor bezoek aan de huisarts in periode II kleiner dan in periode I. De daling is bij groep B groter dan bij A, zowel wat het aantal malen verzuim als het aantal uren verzuim betreft.

b. Het bezoek aan specialisten is juist gestegen, ook bij groep B sterker dan bij groep A. Daarbij is echter, merkwaardigerwijze, het aantal uren bij groep B gedaald, terwijl het aantal malen verzuim sterk gestegen is. Dit betekent, dat de

gemiddelde duur van het verzuim per bezoek sterk gedaald moet zijn. Wij komen hier nog op terug.

c. Bij vergelijking van groep A en B blijkt, dat de verzuimen bij groep B, zowel in periode I als in periode II, aanzienlijk lager liggen dan bij groep A. Dit betekent, dat de groepen onderling niet vergelijkbaar zijn, zodat een nauwkeurige statistische vergelijking van de resultaten niet mogelijk is. Immers daartoe zou men moeten beschikken over een contrôlegroep, die in het contrôlejaar I gelijkwaardig is met de proefgroep A. Blijkbaar is hiermede bij de splitsing in de bedrijven in de groepen A en B niet voldoende rekening gehouden.

Conclusie: Uit de gemiddelde verzuims-cijfers blijkt geenszins, dat het contrôlesysteem van de spreekuurbriefjes een gunstige uitwerking op het verzuim heeft. Weliswaar is er een daling opgetreden, maar aangezien bij groep B een nog sterkere daling is opgetreden, kan men deze in groep A niet aan het gebruik van de spreekuurbriefjes wijten. Een scherpere conclusie is niet mogelijk wegens de ongelijkwaardigheid der groepen A en B.

2.2. Gemiddeld verzuim per spreekuurbezoek.

Uit tabel 1 kan men vervolgens gemakkelijk het gemiddelde verzuim per spreekuurbezoek voor de verschillende groepen en perioden berekenen. Dit leidt tot tabel 2.

Tabel 2

groep en periode	gem. duur van verzuim bij bezoek aan huisarts	gem. duur van verzuim bij bezoek aan specialist
A I	2 uur 5 min.	2 uur 43 min.
A II	2 uur	2 uur 42 min.
B I	2 uur 33 min.	3 uur 42 min.
B II	2 uur 25 min.	3 uur 9 min.

Uit deze tabel blijkt het volgende:

a. De duur van het verzuim per bezoek is bij groep A door de invoering van de contrôle niet noemenswaard beïnvloed.

b. Bij groep B is, voorzover het bezoek aan specialisten betreft, de gemiddelde duur van een bezoek aanzienlijk gedaald. Verg. ook opmerking b. onder tabel 1.

c. De gemiddelde duur van een bezoek aan huisarts of specialist is in beide perioden bij groep B aanzienlijk groter dan bij groep A. Ook hieruit blijkt dat de groepen A en B onderling niet vergelijkbaar zijn.

Conclusie: De gegevens van groep A geven geen reden, te onderstellen, dat de duur van het verzuim per bezoek door de invoering van de controlemaatregel der briefjes is beïnvloed

2.3. Controlerende bewerking van het materiaal.

In de vorige paragrafen zijn de bedrijven der groepen niet afzonderlijk beschouwd. Om na te gaan of er bedrijven zijn die sterk van de overige afwijken en die daardoor een onevenredig grote invloed op bovenstaande gemiddelde cijfers uitoefenen zijn ook nog enkele bewerkingen met de cijfers der bedrijven afzonderlijk uitgevoerd. Men krijgt daardoor tevens een indruk van de variabiliteit der cijfers van bedrijf tot bedrijf. In tabel 3 vindt men voor de verschillende groepen en voor ieder bedrijf apart de afname van het gemiddelde aantal per arbeider afgelegde bezoeken en van het gemiddelde aantal per arbeider verzuimde uren per jaar. Een negatieve daling is ook hier als een stijging van periode I op periode II te interpreteren.

Tabel 3

Daling van het gemiddelde verzuim per arbeider
bij overgang van periode I op periode II.

<u>Groep A</u>				
bedrijf no	huisarts		specialist	
	daling aan- tal malen	daling aan- tal uren	daling aan- tal malen	daling aantal uren
1	0,431	0,611	- 0,039	0,185
3	- 0,027	0,0183	- 0,182	- 0,371
4	0,103	- 0,176	0,114	- 0,218
5	0,261	0,638	- 0,100	- 0,389
6	0,090	0,167	0,037	0,079
9	- 0,853	- 1,653	- 0,200	- 0,399
14	0,150	0,638	0,137	0,407
15	0,360	0,708	- 0,015	- 0,113
16	0,133	0,315	- 0,010	0,029
17	0,027	- 0,043	1,323	0,041
18	- 0,067	- 0,227	-	-
19	- 0,198	- 0,136	- 0,124	- 0,214
20	- 0,010	0,336	- 0,214	- 0,085
21	- 0,193	0,268	- 0,273	- 0,621
22	- 0,249	- 0,227	- 0,352	- 0,612
23	0,740	0,906	0,09	- 0,087
24	0,170	0,219	0,173	0,765
27	- 0,099	0,028	- 0,031	- 0,124
aantal +	10	12	6	6
aantal -	8	6	11	11

bedrijf no	Groep B			
	huisarts daling aantal malen	huisarts daling aantal uren	specialist daling aantal malen	specialist daling aantal uren
1	1,276	1,842	- 1,053	- 2,965
2	0,094	0,320	- 0,045	- 0,170
5	- 0,030	0,108	- 0,203	- 0,552
6	- 0,035	- 0,055	0,300	0,935
7	0,036	0,116	- 0,212	- 0,087
8	- 0,001	0,216	0,053	0,212
9	0,591	1,356	- 0,283	- 0,929
13	0,051	0,299	- 0,214	- 0,424
15	- 0,263	- 0,491	- 0,133	- 0,327
17	0,263	0,883	- 0,066	- 0,043
18	0,674	1,018	- 0,122	- 0,134
19	0,145	0,447	0,015	0,196
aantal +	8	10	3	3
aantal -	4	2	9	9

Oppervlakkige vergelijking van deze getallen met die van tabel 1 kan als volgt plaats vinden: Indien in tabel 1 een daling (resp. een stijging = negatieve daling) genoteerd staat mag men in de corresponderende kolom van tabel 3 meer positieve dan negatieve (resp. meer negatieve dan positieve) waarden verwachten. Bestaat deze overeenstemming niet, dan wijst dit op een aanzienlijk verschil tussen de bedrijven van de betrokken kolom in tabel 3 ²⁾. Gaan wij deze overeenstemming na, dan blijkt deze voor alle kolommen van tabel 3 te bestaan, behalve voor de laatste, d.w.z. voor de daling van het gemiddelde aantal uren bezoek aan specialisten-sprekeuren in groep B. Aangezien in 9 van de 12 bedrijven dit gemiddelde aantal gestegen is, zou men ook in tabel 1 een stijging hebben verwacht, terwijl hier een daling genoteerd staat (+ 0,7%). Bezieet men nu de gegevens van deze groep bedrijven zoals deze op pag. 5 van stencil no.132 (1950) van de Kon. Ned. Mij. tot Bevordering der Geneeskunst vermeld staan, dan valt het uitzonderlijke gedrag van het op twee na grootste bedrijf (no.6) op.

Laten wij dit bedrijf uit de groep weg, dan blijkt de bovengenoemde anomalie te verdwijnen, zoals uit tabel 4 blijkt.

2) Men houde in het oog, dat de in tabel 1 vermelde gemiddelden gewogen gemiddelden zijn, waarbij dus de personeelsbezetting der bedrijven in rekening is gebracht. Dit heeft ten gevolge dat de cijfers, die voor de grote bedrijven in tabel 3 vermeld staan van groter belang zijn voor de vergelijking met tabel 1 dan die van de kleine bedrijven.

~~Laten wij dit bedrijf uit de groep weg, dan blijkt de bevestigende anomalie te verdwijnen, zoals uit tabel 4 blijkt.~~

Tabel 4

Gem.aantal door bezoek aan specialisten verzuimde uren bij groep B met en zonder bedrijf 6 van deze groep.

	periode I	periode II	daling
B met 6	1,755	1,743	0,7%
B zonder 6	1,66	1,79	- 0,8%
6	2,368	1,433	39,5%

Uit deze tabel blijkt tevens, hoe sterk bedrijf 6 van het gemiddelde afwijkt.

De vergelijking van de tabellen 1 en 3 heeft dus, afgezien van het uitzonderlijke gedrag van bedrijf 6 van groep B, een behoorlijke overeenstemming tot resultaat. De conclusies, die in de vorige paragrafen geformuleerd zijn, worden hierdoor dus bevestigd.

Tabel 2 ondergaat door weglating van bedrijf 6 van groep I bij het specialistenbezoek geen essentiële wijziging. De vermelde waarden van de gemiddelde tijdsduur van het bezoek bij een specialist blijven dan n.l. van dezelfde orde van grootte en de sterke daling blijft gehandhaafd; zie tabel 5.

Tabel 5

Gemiddelde duur van verzuim bij bezoek aan specialist bij groep B met en zonder bedrijf 6.

periode	met 6	zonder 6
I	3 uur 42 min.	3 uur 55 min.
II	3 uur 9 min.	3 uur 12 min.

Omerking: Een preciesere statistische analyse van bovenstaande gegevens is zeker wel mogelijk. Daar echter groep A en B niet vergelijkbaar zijn, zouden slechts resultaten voor ieder van deze twee groepen afzonderlijk verwacht kunnen worden. Men zou b.v. kunnen trachten een verband te vinden tussen de grootte of de aard van het bedrijf en de verzuim-cijfers. Een dergelijk onderzoek beantwoordt echter niet aan de doelstelling van het onderhavige onderzoek en wordt daarom achterwege gelaten.

3. Conclusies.

3.1. De groepen A (met spreekuurbriefjes) en B (zonder spreekuurbriefjes) kunnen niet als vergelijkbaar worden beschouwd, daar zij ook reeds in periode I zeer sterk verschillen. Het is daarom niet mogelijk door vergelijking van de in groep A met de ingroep B optredende verschijnselen tot scherpe conclusies te komen.

- 3.2. Er is (vgl.2.2) geen aanwijzing, dat het controlesysteem een dalende invloed op het verzuim voor spreekuurbezoek heeft. Dit wil niet zeggen, dat hierdoor is komen vast te staan, dat een dergelijke invloed niet bestaat. Het feit echter, dat de daling in groep B groter is dan die in groep A, doet vermoeden, dat een gunstige werking, indien deze aanwezig zou zijn, toch een zwakke werking zou moeten zijn. Deze conclusie kan, om de in 3.1 genoemde reden, niet scherper worden geformuleerd.
- 3.3. Er is geen aanwijzing, dat het controlesysteem invloed uitoefent op de gemiddelde duur van het verzuim per bezoek. Hier gelden analoge opmerkingen als onder 3.2.
- 3.4. Bij groep B is een sterke stijging opgetreden van het aantal bezoeken aan specialisten, die echter gepaard ging met een sterke daling van de gemiddelde per bezoek verzuimde tijd. Dit verschijnsel is, daar in groep B niet met controlebriefjes werd gewerkt, niet nader onderzocht.

Opmerking: Het komt vrij vaak voor, dat de controle-groep en de proefgroep na het uitvoeren van het experiment niet vergelijkbaar blijken te zijn geweest. Gewoonlijk is dit te wijten aan de wijze van selectie van deze twee groepen, voorals deze b.v. op vrijwillige aanmelding voor één van beide groepen naar keuze berust. Men kan aan deze moeilijkheid tegemoetkomen door de bedrijven, die zich voor de proefgroep hebben aangemeld in twee zo gelijkwaardig mogelijke groepen te splitsen, en één van deze twee als extra controlegroep in te schakelen, terwijl alleen de andere als proefgroep gebruikt wordt.

De berekeningen van dit rapport zijn verricht door de Rekenafdeling van het Mathematisch Centrum.
